ćemo, danas, sutra, na katedrama i na biskupskim stolicama imati prave, Božje, ljude. I ljude, koji problem konkretne duhovne pastve poznaju iz vlastitog iskustva. Ostali neka, ako hoće, privatno, iz pastve, dalje uče i doktoriraju. Ne će im škoditi. Nitko im ne brani. Nitko im tada ne će moći prigovoriti, da otimlju mjesto boljima od sebe. Ostavljaju slobodne ruke Svetoj Stolici i savjesti svojih crkvenih starješina.

A onima, koji navaljuju i sami se nude, nameću, traže preporuke i protekciju, treba da bude jedini odgovor: koš. »Ovaj, sigurno, ne će nikamo!«

Č.

UZOR — ŠKOLE ILI UZOR — SJEMENIŠTA?

Moramo jedamput i s tim biti na čistu. Očito u našoj crkvenoj i svećeničkoj javnosti postoje dva različna i protivna gledanja na zadaću i karakter naših sjemenišnih zavoda; i srednjoškolskih, i bogoslovskih.

Jedni između nas očekuju od naših sjemenišnih škola u prvom redu, da nam pošalju u duhovnu pastvu što više vrijednih poslanika na njivi Božjoj i da nam dovedu do svetišta svakoga kandidata dobre volje i pozitivnih, moralnih i pastoralnih, kvaliteta, pa i ako nije nikakav inteluktualni »lumen«; i ako ima poteškoća sa studijem; i ako se mukotrpno provlači iz razreda u razred, s opomenama i popravcima.

Drugi, — možda manje teoretski, ali zato u praksi, — insistiraju više na intelektualnoj spremi kandidata; zabrinuti su za renome crkvenoga školstva i reputaciju naših sjemenišnih zavoda u javnosti; traže, da se u sjemeništa šalju samo »dobri đaci«, koji ne će za drugima u razredu zaostajati ni drugima »smetati«; provode radikalnu selekciju i »šalju kući« sve one, koji, već u prvoj godini, ne pokažu, koliko toliko, dobar školskih uspjeh. A ako se koji takav »ubogar« i progura do zadnjeg gimnazijskog razreda, pokosi ga, bez milosti, matura, i — onda mu se zatvore vrata bogoslovije: opet u interesu ugleda naših »visokih bogoslovskih škola« i elitne izobrazbe klera. Neće da ga prime ni kao »izvanrednog slušača«, i ako i na najslavnijim evropskim sveučilištima dopuštaju »izvanredni studij«, a na teološkim fakultetima i rede te izvanredne slušatelje, samo ako su im to njihovi biskupi ili redovnički poglavari odobrili. Mi smo stroži. Kod nas nema štednje, obzira, milosti, »gledanja kroz prste«, pa ni za volju nečijoj pobožnosti, uzornu vladanju, velikoj želji za oltarom. Čovjek ispane, iza četiri godine sjemeništa, na golu ledinu: i bez crkvene, i bez državne svjedodžbe. »Gdje si bio? Nigdje. Šta si radio? Ništa!«

A jasno je »a priori«, da ova zadnja tendencija igra pomalo i na kartu, relativnog, obilja kandidata kod nas: nekoliko zadnjih godina. Možemo »birati«: ne ćemo zbog toga ostati bez svećenika. Da nije te pretpostavke, jedva da bi se tko i usudio pledirati za tu školsko-intelektualnu elitnost. I odviše je jasno, da bi se Crkva, u dilemi između intelektualne elitnosti i interesa pastve i duša, odmah opredijelila za ovo zadnje i bila sretna, da može u svijet poslati dovoljno pobožnih i revnih pastira, pa makar i skromnije umne »kulture«: zadovoljila bi se standardom, koji je »hic et nunc« mo-

guć; bez pretenzija na emulaciju sa civilnim školstvom i na vrhunske uspjehe. Ali, razumije se, da se Crkva, s druge strane, ne bi, ni u velikoj oskudici zvanja, lako spustila ispod one minimalne donje granice, koju joj diktira njezina tradicija i njezin nadahnuti instikt za moralni auktoritet njezina apostolata i njezina klera. S »jezgraštvom« je Crkva naših dana zauvijek obračunala. Njega je, sa zadnjim ostacima srednjega vijeka, definitivno nestalo sa pozornice.

Samo, je li pretpostavka s obiljem, — ili »preobiljem«; i to se kojiput čuje, — kandidata relana, drugo je pitanje. Mnogi od naših svećenika misle, da nije. Može ova povoljna »konjunktura« biti i puno kraćega vijeka, nego što mislimo; pa da se najedamput opet nađemo u situaciji, u kakvoj smo bili pred dvadesetak godina. Ili u još goroj. U situaciji, gdje će se protiv nas naći ne više objektivne, vanjske, poteškoće, nego one još gore, subjektivne i nutarnje: pokvarenost i vjerska apatija omladine, kakva je već nastupila na zapadu. A i mi idemo za zapadom; samo sa zakašnjenjem od decenij, dva. Možda stoga nije posve realno polaziti od te pretpostavke. A riskantno je svakako.

U najmanju ruku treba tu stvar još jednom dobro promisliti. I promisliti i proučiti. I to na interdijecezanskom i općenacionalnom niveau-u. A sada je tomu vrijeme i zgoda. Sada, iza koncila. Sada, kad će i onako valjati provoditi reorganizaciju sjemeništa i stvarati sjemenišne odbore i komisije. O vrlo se odgovornoj stvari radi: improvizacijama i eksperimentiranju nema u njoj mjesta.

Što se nas tiče, mi smo uvijek više za moralne kriterije, nego za intelektualne. Tupoj djeci, koja uopće nijesu sposobna za učenje ni za obiljan umni rad, nije, sigurno, mjesto u sjemeništu. Umna ograničenost prirodna je i fizička, pa prema tome i apriorna, diskvalifikacija za svećeništvo: »inhabilitet« svoje vrsti (kan. 1371.). Slučaj »tupova«, a sveta arškog župnika ostat će uvijek iznimka i čudo Božje. No slabije talentirane, ali moralno dobre i prirodno okretne kandidate trebalo bi, po našemu mišljenju, u sjemeništima, štedjeti i čuvati: i na račun elitnosti razreda. Valjalo bi im pomagati, do skrajnjih granica, da se provuku kroz godine studija. Šteta je svakoga takvoga. Mnogo bi puta to postali najidealniji svećenici u pastvi. Postali su to toliki, koji su se, tokom školovanja u sjemeništu, susretali s istim poteškoćama. Pa i kad su ostali »bez mature«; pa i kad su svršili fakultet kao »izvanredni slušatelji«. Bile su s njima zadovoljne i crkvene starješine, i svećeničke kolege, i vjernici. Nikome nije padalo ni na pamet, da čeprka po njihovim svjedodžbama i da zapinje o njihovu maturu. Osobno sam ih poznavao: takvih nekoliko. Ima ih i danas oko nas. Čovjek se samo prestraši pri pomisli, da su i oni mogli bit vraćeni sa praga svetišta, jer nijesu bili »dobri đaci« i jer su »smetali« profesorima ili konškolarcima u školskoj ekspeditivnosti, a crkvenim zavodima obarali »reputaciju« i »klasu«.

Nijesmo profesori, pa ne možemo govoriti sa stručnim, profesionalnim, auktoritetom. Ali, ako smijemo vjerovati svome iskustvu iz đačkih i sjemenišnih dana, mi ne vidimo, da je to kakva ozbiljna nevolja, ako u jednom razredu ima i slabijih đaka. Uvijek ih je bilo. Ima ih i danas. I u državnim školama. Ne znamo, šta smo mi, njihove darovitije kolege, zbog njih gubili. Tko je bio talentiran, bio je i onda odlikaš, a školski su se materijali svladavali po programu.

Ako se je moralo malo više tumačiti i malo sporije ići, nije nitko zbog toga gubio. Ni razredni prvak. Nije ni njemu škodilo, što se je više sipitivalo i opetovalo. A provukli bi se, na koncu, i oni slabiji. Teže, s puno dovoljnih, ali — provukli bi se. A ako se ne bi provukli, napravili bi popravni ispit. Ili bi, u najgorem slučaju, opetovali razrade. Minimum bi potrebne izobrazbe stekli i oni. Nijesu bli predestinirani za doktore, ali svršili bi kao vrijedni svećenici po župama. Bolji često, — pa i praktičniji, — od pokojega svoga negdašnjeg kolege — odlikaša.

Ne moraju naša sjemeništa biti »ogledne« »uzor-škole«, sa najvećim postotkom prolaznika i odlikaša; dosta je, da nam budu »uzor-sjemeništa«. A Crkvi je uvijek više do božaske mudrosti na njezinim svećenicima, nego da one ljudske; do erudicije i formalnog znanja. I do toga joj je, da nijedno pravo zvanje ne propane. Valja svakom pobožnom i dobrom aspirantu na svećeništvo, da ništa drugo, a ono pružiti mogućnost i šansu. Ako možda nama i našoj dijecezi nije potreban, jest Crkvi, koja, po širokom svijetu, vapi i plače za svakim novim svećenikom. Fatalan je u mnogim krajevima manjak klera; očajno su puste Božje njive: malo je na njima poslenika (Mat. 9, 37. 38.; Luk. 10, 2.).

Školske su svjedodžbe u pitanjima zvanja uvijek sekundaran kriterij. A mnogo puta i nesiguran, i nepouzdan! Č.

NOVE »PUČKE MISIJE« I NOVI »PUČKI MISIONARI«

Jesenas me je pohodio moj dobar znanac iz Dalmacije, poznat i ugledan propovjednik i misionar, redovnik: svećenik, očito, najboljega duha i velike revnosti; okretan, snalažljiv, inventivan, inteligentan. Išao je u jedan naš kraj, da drži pučke misije. Ili se je s misija vraćao: ne sjećam se više sigurno.

Misionario je nedavno, s jednim svojim redovničkim subratom, i po dalmatinskom primorju i otocima. Pitao sam ga za njegova iskustva i dojmove sa toga, teškog i ozloglašenog, terena.

Bilo je, veli, svagdje slušalaca, interesa, pa i oduševljenja, ali — osvajanja i obraćanja malo. Svijet se je u tim krajevima podijelio. I fronte su se stabilizirale. Tko je ostao uz Crkvu, uz nju je i danas. Praktični vjernici dolaze i na misijske propovijedi. I rado ih slušaju. I ispovijedaju se.

No zato onih drugih nema ni blizu. Ne nastupaju više ni oni hostilno. Ne izazivaju. Ali ni ne dolaze. Totalno apstiniraju. Dosljedno ignoriraju i misije i misionare. Ostaju ledeno bešćutni. Ne pokazuju ni truna interesa. Ni radoznalosti. Zid između njih i Crkve i iza misija je isto onako neprobjen i neuzdrman, kako je bio i prije misija. Misije ga nijesu ni načele. O kolektivnoj rekristijanizaciji sela ili župe ne može se ni govoriti. Masovnih obraćanja nema. Nema, zapravo, ni individualnih.

Glavne svoje, tradicionalne, svrhe danas više pučke misije, — u klasičnom obliku, — uopće ne postizavaju. Pomalo je to uzaludan napor i jalov posao: barem sa stanovišta apostolskih osvajanja i pionirsko-ofenzivnih ambicija.